

ky odlišenými krátkými medailonky osob, které příslušné období či problematiku kapitoly výrazně poznamenaly. Právě v těchto medailoncích prokazuje autorka nejen detailní vědomosti o té které osobnosti, o jejím místě v předivě vztahů, rodinných i společenských a o jejích názorech, jak se jevily v jejích aktivitách, vystupování na veřejnosti či soukromé korespondenci. Mimořádně zdařilým medailonkem je portrét politika a národohospodáře Františka Antonína Raaba (srov. 190nn.), jehož promyšlená a rozsáhlá reforma sice nebyla pro odpor velké části šlechty a církve dokončena, přece jen však přinesla některé změny, přinejmenším v myšlení české společnosti. Za zmínku tady stojí Raabův pohled na venkovské obyvatelstvo, který se lišil od přezíravých postojů tehdejších společenských elit a mohl je, vzhledem k Raabově postavení, alespoň částečně ovlivnit. Opakovaně pak Tinková zmiňuje dvě polohy osvícenství, jednu „státní“, druhou pak osvícenství vzdělaných elit.

Autorka vychází ve své práci z kritické reflexe obsáhlého korpusu literatury, která byla problematice nejen u nás věnována, ale také z analýzy pramenného materiálu různého určení a provenience. Díky tomu nabízí široký obraz různých momentů vývoje české společnosti v širším kontextu dění v celé monarchii, přičemž se jedná o obraz, který se liší od tradičního pohledu. Ten negativně poznamenávaly také pochybnosti o důsledcích politiky osvěcených panovníků pro českou vlasteneckou společnost. Dva póly pohledu na různé jevy sledovaného období jsou pak charakteristické pro celý opus, který je tak současně informačním zdrojem a výzvou k přemýšlení nad otázkami, které se v různé podobě objevují v české historické produkci už po celá léta. Kniha

D. Tinkové je tak významným přínosem k této diskusi.

Josef Opatrný

Richard BIEGEL

Město v bouři. Urbanismus a architektura historického centra Prahy 1830–1970

Praha, Karolinum 2022, 763 s.,

ISBN 978-80-246-5289-4.

Historik umění a architektury Richard Biegel (v současné době také předseda Klubu za starou Prahu) předložil práci, na níž je vidět jeho hluboká znalost procesu nikdy nekončící proměny komplikovaného organismu velkého města. Zároveň autor představuje reflexi tohoto procesu v odborné literatuře. V úvodu k tomu říká: „Chceme-li městům doopravdy porozumět, musíme akceptovat jednu základní skutečnost. Jejich dějiny nejsou příběhy napsané, ale živé a žité, se vším, co k tomu patří. Město jako rostlý organismus je jedinečným svědkem historie, která se v něm zrcadlí“ (s. 23).

Kniha se stala hned po publikování předmětem zájmu nejen odborníků, ale také laické veřejnosti zajímající se o historii města v jejím širokém kontextu. Určitě bude budit pozornost i nadále. Je tomu tak i proto, že Biegel sice předkládá text vysoké odborné kvality, činí tak ovšem přístupným jazykem a kultivovanou formou, které ocení každý čtenář. Text doprovází množstvím ilustračního materiálu v podobě reprodukcí plánů a četných fotografií, často dosud nepublikovaných nebo těžko dostupných. Část věnil autor přímo do textu, další pak zařadil do speciální přílohy Srovnávací plány města 1816/ 1842/ 1884/ 1909–14/ 1938/ 2020.

Autor rozdělil práci do šesti dále členěných částí, jejichž titulky jasně vypovídají o obsahu. V kapitole „Na prahu proměny (1830–1870)“ sleduje postupně obraz barokního města a jeho proměny v čase osvícenectví či projekty Karla Chotka, aby navázal kapitolkou o prvních pražských nádražích, která ovšem nepoznamenala město jen svými stavbami, ale také nutností otevřít prostor pro vedení kolejí (srov. s. 61–70). V názvu druhé kapitoly věnované období 1870–1900 (s. 85–136) nemohou chybět slova radikální asanace a v textu pak odkazy na názory tehdejších představitelů české kultury Jana Nerudy a Renaty Tyršové. Ve třetí kapitole Boj o charakter historického města 1900–1918 se obsáhle pojednává o demolici částí aglomerace i o pokusech o záchranu některých staveb (Braunův dům s. 302). Čtvrtá kapitola Epicentrum metro-pole (1918–1938) je kromě jiného věnována proměně Václavského náměstí a sporu o Staré město (s. 449nn). Pátá kapitola má název Ve stínu totalitních vizí a autor zde sleduje pražskou problematiku období 1938–1958; šestá kapitola Návrat modernismu (1958–1970) na s. 543–676 přináší informace o dopravních projektech v historickém centru, diskusi o podzemní dráze, ale také o dostavbě Národního divadla (s. 592) či projektech hotelů v centru města (s. 598nn).

Závěrečné pasáže jsou jakousi historií památkové péče o Prahu této doby. Biegel zde nazírá historické centrum jako předmět péče o město ve druhé polovině dvacátého století včetně pohledu na institucionální zakotvení této péče, aby pak v samém závěru konstatoval: „Pohled na století zápasu o historické město ukazuje ještě jednu důležitou věc. Ideje se dědily a rozvíjely, avšak každá generace se zároveň musela postavit

k rozvoji i ochraně města za sebe a po svém. Jen tak totiž mohlo být toto téma společensky přijato a diskutováno. Pokud k tomu nedošlo, ztrácelo se nejen již vydobyté porozumění, ale i vzájemný dialog, který byl vždy nepominutelným základem památkového a architektonického konsenzu. Tyto principy mají svou platnost bezpochyby i dnes. Hodnoty, které byly v předchozích etapách rozpoznány a obhájeny, mohou být i v současnosti pevným základem pro ochranu města i jeho další harmonický rozvoj. Předpokladem je však otevřená a kontinuální odborná diskuse, která má pro město stejný význam, jako měly vášnivé debaty a boje 19. a 20. století. Jen na ní také záleží, jak bude architektonický a urbanistický příběh tohoto unikátního města pokračovat“ (s. 731).

V knize s kvalitou pojednáváného opusu nemůže chybět a nechybí seznam literatury, seznam vyobrazení, rejstřík a resumé, kde bych si přeci dovolil kritickou poznámku. Sice uznávám význam angličtiny v mezinárodní odborné komunikaci, přesto si však myslím, že resumé mohlo být uvedeno i v jiných jazycích, vzhledem ke geografickým souvislostem především v němčině. Další kritická poznámka by mířila k poznámkovému aparátu. Vím samozřejmě, že v podobě použité Biegelem odpovídá stávajícímu úzu, pro praktické použití knihy, zejména s ohledem na její obří formát, by bylo ovšem lepší umístit poznámky na úpatí stránky.

Josef Opatrný